

Jonas Isberg

Socionomprogrammet med inriktning mot etik och livsåskådning, 210 hp

Ersta Sköndal högskola, Institutionen för socialvetenskap

Vetenskaplig metod och examensarbete, 20 hp, SEL62, VT-12

Grundnivå

Handledare: Johan Gärde

Examinator: Marie Nordfeldt

"Am I raising hope for something that isn't there?"

A Study of Deacons of the Church of Sweden working with Undocumented Migrants

"Väcker jag hopp om nåt som inte finns?"

En studie om diakoners arbete med papperslösa

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att öka kunskapen om diakoners arbete med papperslösa. I Sverige finns det 10 000-tals papperslösa som befinner sig här efter att undanhållit sig utvisningsbeslut, smugglats in som traffickingoffer eller strävar efter att arbeta ihop inkomster att skicka till hemlandet. Med en kvalitativ ansats har jag intervjuat sex stycken diakoner som arbetar i Svenska kyrkan i Stockholm, och som alla möter och erbjuder socialt stöd till papperslösa. Resultatet har jag analyserat utifrån teori om ekologiskt perspektiv på socialt arbete med flyktingar och migranter, samt teorier om värdegrunder i socialt arbete. Resultatet visar att diakonerna fokuserar på det sociala arbetet på mikronivå, men att viss samverkan på mesonivå förekommer. Dock förekommer inte särskilt mycket samverkan med andra diakoner som möter papperslösa. De diakoner som samverkar minst uttrycker en ensamhet rörande sitt arbete. Diakonerna ställs inför etiska överväganden rörande resursfördelning och då prioriteras papperslösa overstayers framför de som befinner sig i Sverige för att arbeta. Resultatet visar även att diakonerna upplever en maktlöshet rörande sitt arbete och gör etiska överväganden huruvida det är värt att bistå människor som lever papperslösa, trots att det i vissa fall verkar bättre att återvända. Denna maktlöshet kan kopplas till de juridiska kunskaper diakonerna besitter eller saknar, då den diakon som har störst juridisk kunskap även är den som uttrycker mest hopp. Med ökad samverkan mellan diakoner som arbetar med gruppen, och med ökande juridiska kunskaper gällande lagstiftningen verkar både känslan av ensamhet och maktlöshet att minska.

Nyckelord: Papperslösa, diakon, Svenska kyrkan, trosbaserat socialt arbete, flyktingar, migration

Keywords: Undocumented Migrants, Irregular Migrants, Deacon, Church of Sweden, Faith-based Social Work, Refugees, Migration

Förord

Tack till de diakoner som låtit sig intervjuas av mig. Tack till min handledare Johan Gärde. Tack till min läsgrupp bestående av Susanne Olofsson, Charlotte Dahlhjelm och Rönne Ogland. Tack till Stefan Ershammar. Tack till älskade, ständigt stöttande Emilia Lindstrand. Tack till Tobbe och Caroline för hembakade Snickers. Tack till Anders för den sista knuffen över mållinjen. Titeln är ett citat från en av de diakoner jag intervjuat för denna studie.

Innehåll

Inledning.....	2
Bakgrund.....	3
Problemformulering	4
Syfte och frågeställningar.....	5
Begreppsförklaringar	5
Diakonen och uppdraget.....	6
Migrant i Sverige.....	7
Asylprocessen	7
Lagstiftning.....	8
Metoder och material.....	9
Hermeneutik.....	9
Förförståelse.....	9
Litteratur.....	9
Tillvägagångssätt	10
Urval	10
Bearbetning av material	11
Validitet	11
Reliabilitet	12
Generaliserbarhet.....	12
Etiskt förhållningssätt	13
Metodproblem.....	13
Tidigare forskning inom fältet	14
Papperslösas situation i Sverige.....	14
Trosbaserat socialt arbete	15
Kristna grupperns arbete med migranter.....	16
Teoretisk referensram	18
Värdegrund för socialt arbete.....	18
Socialt arbete med flyktingar ur ett ekologiskt perspektiv	19
Socialt stöd	20
Resultat och analys	21
Efterfrågan och tillmötesgående	21
Samverkan kring papperslösa.....	23
Öppenhet och advocacy	25
Värderingar kring arbetet.....	27
Juridiska kunskaper.....	30
Slutsatser	31
Egna reflektioner	33
Litteraturlista.....	34
Lagrum, förordningar samt propositioner	35
Internetreferenser.....	35

Inledning

2003 åkte jag till Lund inom ramen för ett projektarbete vid namn Volontäråret i Svenska kyrkan. Jag arbetade i en svenskkyrklig församling, främst med diakoni, och hade en diakon som handledare. Vid ett tillfälle var det kursdag kring något ämne jag inte minns, och många diakoner i staden Lund träffades för föreläsningar och diskussion. Något som fastnat från den dagen var ett case vi fick för gruppdiskussion:

En fredagskväll när vi är de sista kvar på kontoret knackar en familj, bestående av man, kvinna och två små barn, på i församlingshuset. De ska bli utvisade i morgon, men vill undslippa det. De ber om hjälp att hålla sig undan, de ber att få "bli gömda". Efter att ha frågat runt har familjen hört att Svenska kyrkan kan hjälpa till med det. Vad gör ni?

Det jag minns av den efterföljande diskussionen i storgrupp är följande: jag förvånades över att dessa diakoner, många med socionomexamen och tillsammans med mer än 200 års erfarenhet av yrket, aldrig hade stött på ett liknande dilemma. I mitt huvud hände sådant hela tiden, men så var tydligen inte fallet. Något mer som slog mig var att det snabbt mobiliserades fram en lösning: ett kyrkligt drivet jourboende för kvinnor kunde användas, var det redan någon som nyttjade detta kunde annat boende snabbt skakas fram.

Detta är snart tio år sedan och jag har fortsatt att arbeta både ideellt och som anställd i Svenska kyrkan. Tanken väcktes att själv bli diakon. I denna process har jag samtalat mycket med diakoner och andra kyrkoarbetare om diakonalt arbete. Jag har ofta återanvänt caset och gruppdiskussionen jag var med om: "Hur skulle DU göra?". Det jag har mötts av liknar det som framkom då: en vilja att hjälpa till så gott man kan. Men de jag har ställt frågan till har sällan eller aldrig själva ställts inför valet att bistå människor som lever gömda och papperslösa, de känner däremot till att *andra* diakoner möter papperslösa i sitt arbete.

Jag har under mina år i Svenska kyrkan märkt att det finns ett omfattande arbete med flykting- och integrationsfrågor. Den kristna historien är, förutom korståg och förtryck, även fylld av exempel på kamp för utsatta grupper. Jag var, och är fortfarande, nyfiken på hur detta kan se ut i Sverige idag, att höra rösterna från dessa *andra* diakoner.

Bakgrund

Antalet människor som lever i Sverige utan rättslig tillåtelse att uppehålla sig här, uppskattas till mellan 10 000 och 50 000. Kanske kan det vara så många som 75 000, enligt en rapportsammanställning från Svenska institutet för europapolitiska studier (Alexander m fl, s. 2). Dessa personer brukar benämnas som *papperslösa*, och deras skäl för att befinna sig i landet varierar naturligtvis från person till person. Många har fått avslag på en asylansökan, men vågar trots det inte resa tillbaka till hemlandet. De kan vara offer för trafficking och ha smugglats in i landet för att hållas under slavliknande förhållanden. Andra har rest till Sverige med viljan att leva utan uppehållstillstånd, enbart för att arbeta ihop pengar att skicka tillbaka till hemlandet (Sundelin, 2010, internetkälla). Som papperslös är det dock omöjligt att försörja sig på den öppna arbetsmarknaden i Sverige (Social rapport 2010, s. 271). Är man inte medborgare i EU eller EES¹ behövs ett arbetstillstånd utfärdat före inresan i Sverige för att få arbeta. Finns det inte ett sådant så bryter både den anställde och arbetsgivaren mot utlänningslagen (SFS 2005:716, 6 Kap 4 §). Papperslösa i Sverige som arbetar är alltså nödgade att jobba svart för sin försörjning. Exempel på branscher där arbeten utförs av papperslösa har visat sig vara inom restaurant, bygg, städ, och butik (Khosravi 2006, i Social rapport 2010, s. 275). Trots att det är kompromisslöst förbjudet att anställa papperslösa, har EU-kommissionen vid flera tillfällen kritiserat Sverige då myndigheterna inte har tagit i tillräckligt hårt mot arbetsgivare som anställt papperslösa (DN Ekonomi, internetkälla). Före sommaren 2011 skulle alla EU-länder ha infört en sådan lagstiftning. Kommissionen har inlett en process för att ta Sverige till EU-domstolen i denna fråga.

En undersökning av hur socialtjänsten i olika kommuner agerar i mötet med papperslösa har visat att papperslösa ”relativt ofta” hänvisas vidare till samfund och frivilligorganisationer (Björngren & Staaf 2010, i Social rapport 2010 s. 278) . I en artikel i Kyrkans tidning, en publikation som står Svenska kyrkan nära, berättar Kerstin Rosendal om hur hon i 30 år härbärgerat gömda flyktingar hos sig, gömda från utvisningsbeslut (Qviström, 2012, s. 18ff). Som skäl anger hon att ”det är bibliskt riktigt” och att ”det handlar om trohet till det som Gud vill att jag ska göra.” I numret därpå får hon mothugg från PO Karlsson som är förtroendevald i Sofia församling i Stockholm: ”Det kanske också bör klargöras, att ingen flykting har behov av Kerstin Rosendals hjälp att gömma sig. Alla med flyktingstatus får stanna i Sverige och får alla de rättigheter som är kopplade till ett uppehållstillstånd” (Karlsson, 2012, s. 15). PO

¹ EU-länderna plus Norge, Luxemburg och Lichtenstein.

Karlsson är dessutom nämndeman i migrationsdomstolen, som beslutar om just asylskäl för migranter.

Denna dualism i synen på arbetet med migranter och flyktingar är talande för Svenska kyrkan i stort: samfundet hade år 2011 knappt 69 % av Sveriges befolkning som medlemmar (6 519 889 st.). Med ett sådant tvärsnitt av befolkningen får det hållas för självklart att alla medlemmar inte tycker likadant.

Organisationen Sveriges kristna råd, i vilken Svenska kyrkan finns med, jobbade aktivt i mitten på 2000-talets första decennium med att uppmärksamma och demonstrera mot Sveriges då rådande flyktingpolitik. 64 organisationer samlade in 160 000 namnunderskrifter, vilka Miljöpartiet hade i ryggen under 2005 års budgetförhandlingar med den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Inför hotet om att få budgeten fälld, gick regeringen med på en lagändring och en tillfällig asylrätt kom till (Andersson & Nilsson 2011, s. 184). Många tidigare papperslösa fick på så sätt chans att få sina ansökningar om uppehållstillstånd på nytt prövade och godkända. Börjesson skriver i sin bok *Att förstå socialt arbete* att denna lagändring innebar ett underkännande av den dittills rådande asylprocessen (Börjesson 2010, s 227). Sveriges kristna råd håller detta som en stor framgång.

Det är inte alla som anser att det är Svenska kyrkans uppgift att bistå eller hjälpa till att stärka papperslösas ställning. Sverigedemokraterna har 7 av 251 mandat i Svenska kyrkans högsta beslutande organ Kyrkomötet. Som riksdagsparti skrev de i februari 2012 en debattartikel om att Sverigedemokraterna vill kriminalisera hjälp till papperslösa och att detta borde likställas med att hjälpa vilken brottsling som helst (SVT, internetkälla). En välbesökt blogg som åsiktsmässigt står Sverigedemokraterna nära manar till konkret handling och uppmanar personer att infiltrera sammanhang där papperslösa finns, i syfte att förmedla dessa uppgifter vidare till polisen (bloggen Avpixlat, internetkälla).

Ett vägledande dokument från Svenska kyrkan till församlingsarbetare innehåller råd för de som bistår papperslösa: att handlingen i sig inte är olaglig, erfarenheter av att ta hjälp av andra, samt svårigheter med att upplåta kyrkliga lokaler som bostad (Vägledning i flykting-, migrations- och integrationsfrågor, s. 38ff). Detta dokument är särskilt relevant för diakoner, eftersom dessa oftast har ansvaret för församlingens sociala frågor.

Problemformulering

Diakoner som möter papperslösa navigerar i ett spänningsfält mellan organisationens, de papperslösas och sina egna förväntningar på hur det arbetet ska se ut och utföras. Hur förhåller sig diakonerna till detta?

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att öka kunskapen om diakoners arbete med papperslösa. För att fullfölja det syftet har jag ställt upp följande frågeställningar:

Hur går diakoner tillväga när de blir kontaktade av papperslösa?

Vilka etiska överväganden gör diakoner som arbetar med papperslösa?

Begreppsförklaringar

Här följer ett antal begrepp som rör papperslösa. Om inget annat anges är källan sidan 269 i Social rapport (2010).

Papperslös: kommer från franskans *sans papier* och syftar till att någon inte har de nödvändiga dokument som berättigar uppehållstillstånd i landet. Detta är inte detsamma som att sakna identitetshandlingar, att vara dokumentlös. Ej heller är det en avsaknad av medborgarskap i något land, att vara statslös. Tvärtom, någon som är papperslös kan mycket väl inneha ett giltigt pass som tydligt visar medborgarskap, men saknar av staten godkända skäl för att befinna sig i vistandelandet.

Flykting: En flykting är, enligt FN:s flyktingorgan UNHCR, en person som:

flytt sitt land med anledning av en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk uppfattning, som befinner sig utanför det land, vari han är medborgare och som på grund av tidigare nämnd fruktan inte kan eller vill återvända till det landet. (UNHCR, internetkälla)

I Sverige används termen ”flykting” juridiskt korrekt enbart om någon som givits asyl eller uppehållstillstånd med flyktingstatus.

Gömd flykting: Syftar på någon som har sökt asyl men som före eller efter ett avslag på asylansökan avvikit från migrationsverkets kontroll. Är enligt ovan alltså i Sverige inte en juridiskt korrekt benämning.

Illegal invandrare: Tidigare användes detta begrepp om de som i modernt språkbruk kallas ”papperslösa”. Det illegala som syftas till, avser brott mot utlänningslagen och utlänningsförordningen, som reglerar vilka som får vistas i landet.

Irreguljära migranter: Ett samlingsbegrepp kring de som inte reser in eller ur ett land enligt gällande regler.

Overstayer: Det finns ingen vedertagen svensk översättning, men syftar på någon som haft laglig grund för inresa till ett land men stannar efter ett asylavslag eller ett utgånet uppehållstillstånd.

Stift: Geografisk indelning av Svenska kyrkans organisation. I Sverige finns det 13 stift, varav exempelvis Stockholm är ett. Ett stift skulle förenklat kunna jämföras med en kommunförvaltning. Församlingarna i stiftet blir då likt stadsdelsförvaltningar, dock mer självständiga (Stifthistoriska sällskap, [internetlänk](#)).

Diakonen och uppdraget

Diakoni är ett svårsammanfattat begrepp. På grekiska betyder det *genom tjänst* och att "få vara till tjänst, [att vara] till för någon annan än mig själv" (Svenska kyrkan och uppgiften, i Engel 2006, s. 19). Diakoni definieras ibland som ett sätt att leva, ett kristet förhållningssätt till Gud och till andra människor.

En diakon är vigd till tjänst av en biskop för att utöva diakoni. För att bli diakon i Svenska kyrkan krävs en examen på grundläggande högskolenivå. Vanligtvis är denna inom socialt arbete eller vårdvetenskap. Efter ett års vidareutbildning avläggs diakonexamen och vigning till tjänst sker. Denna tjänst innebär att genom gärning vara ett *barmhärtighetens tecken*, att utöva diakoni, något som preciseras i kyrkoordningen med: "Varhelst det finns mänsklig nöd är det diakonens kallelse att ingripa och inspirera andra att ta ansvar" (KO, sjunde avdelningen). Om en diakon brutit de löften som avläggs när denne vigs, kan *domkapitlet* (jmf socialnämnd, ansvarsnämnd) frånta denne rätten att fortsätta verka som diakon (KO 32 kap. 12§).

I olika delar av världen och i olika kristna samfund kan diakonens roll skilja sig åt. I katolska kyrkan är att vara diakon en etapp på vägen till att bli präst. I Svenska kyrkan utformas diakonens uppdrag efter hur församlingen denne verkar i ser ut (Paulsdotter Gustafsson, 2006, s. 3). Det kan till exempel handla om rådgivning, enskilda samtal i form av själavård, medverkan i gudstjänster, leda olika former av verksamheter. Diakoner kan likt socialsekreterare möta och handlägga klienter som söker hjälp i kyrkan, men till skillnad från socialsekreteraren är diakonen väldigt fri att formulera sina egna arbetsuppgifter. (Jeppsson Grassman, 2001, i Engel 2003, s. 75). Det innebär att diakoner har stor makt att anpassa den verksamhet som bedrivs till egna färdigheter och intressen. Olofsgård beskriver detta som att diakonen skapar sitt eget kunskapsområde (Olofsgård i Engel 2003, s. 75).

Människor som lever papperslösa i samhället och söker hjälp och stöd hos Svenska kyrkan kan mycket väl kunna komma att bli hänvisade till just en diakon.

Migrant i Sverige

Många länder har ett system där asyl i landet kan sökas på ambassader och konsulat runt om i världen. Men för att söka asyl i Sverige krävs att den sökande befinner sig i innanför landets gränser.² De huvudsakliga vägarna in i EU för utomeuropeiska flyktingar är genom Medelhavsområdet eller Balkan (Weiss, 2003, s. 253). Detta är inte utan risk. Våren 2011 meddelade UNHCR att ca 600 flyktingar från Libyen omkommit i en båtolycka på väg mot Europa (UNHCR 2, internetkälla). Två EU-samarbeten som i hög grad påverkar flyktingar som söker sig till Sverige är *Schengenavtalet* och *Dublinförordningen*.

Schengenavtalet innebär fri rörlighet inom och mellan de länder som ingår. I dagsläget är dessa Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Sverige, Tyskland och Österrike, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern. Dessutom ingår icke-EU-länderna Norge, Island och Schweiz (EU-upplysningen, internetkälla). De tidigare gränskontrollerna har luckrats upp och ersatts av en striktare kontroll kring områdets yttre gränser samt med slumpvisa kontroller av identitetshandlingar inom länderna. Schengensamarbetet innebär alltså, ur ett flyktingperspektiv, att det har blivit svårare att ta sig in i Europa. Väl inne går det dock att resa relativt fritt mellan ovanstående länder, till skillnad från tidigare då varje gräns krävde ett pass.

Dublinförordningen är i princip bindande för EU:s medlemsstater och innebär för asylsökande i Sverige att om dessa varit i ett annat EU-land, ska de skickas tillbaka dit istället (Dublinförordningen, Migrationsverkets hemsida, internetkälla). Detta gäller om man:

- *fått ett visum eller uppehållstillstånd*
- *redan har sökt asyl i ett annat EU-land*
- *rest in utan tillstånd i ett annat land som skrivit under Dublinförordningen*

Asylprocessen

Mellan åren 2006 – 2009 sökte ungefär 100 000 personer asyl i Sverige och av dessa fick 66 000 beviljat uppehållstillstånd (Rapport från Migrationsverket, 2010, s. 7). Asylprocessen går förenklat till så att en utredning görs kring ursprungsland, skäl för asyl och hur man har tagit sig till Sverige. Ett offentligt biträde utses till den sökande. Utredningen utgör underlag för beslut: bifall eller avslag. Ett avslag går att överklaga till en migrationsdomstol, som även den

²Undantag görs endast om registrering sker hos FN:s flyktingorgan UNHCR, och den asylsökande kvalificerar sig enligt de skäl som UNHCR sätter upp. Denne kan då bli så kallad *kvotflykting*, och få sin asylansökan prövad av Migrationsverket trots att man inte befinner sig i Sverige. Sverige tar emot ca 1800 kvotflyktingar varje år (Den svenska flyktingkvoten, Migrationsverkets hemsida, internetkälla)

fattar beslut: bifall eller avslag. I särskilda fall kan migrationsöverdomstolen ta upp fallet efter ett beslut i en migrationsdomstol, om denna anser fallet vara av vikt för prejudikat.

(Asylprocessen, Migrationsverkets hemsida, internetkälla). Mellan 1999 och 2009 har ca 66 000 återvänt frivilligt efter avslag från tjänsteman eller migrationsdomstol (Rapport från Migrationsverket, 2010, s. 10).

Lagstiftning

Enligt Utlänningslagen (SFS 2005:716) så måste man ha rätt att befinna sig i Sverige. Om någon befinner sig i Sverige utan giltiga papper, då är denne alltså papperslös. Det är i Sverige inte olagligt att bistå någon som är papperslös. Dock är det olagligt att ta betalt för detta: i 20 Kap. 7 § i Utlänningslagen står det att den som uppsåtligen döljer en utlänning som olovligen befinner sig i EU och EES kan dömas till högst två års fängelse, om detta sker i vinstsyfte.

Enligt 12 Kap. 22 § i samma lag upphör ett beslut om avvisning eller utvisning som inte har meddelats av allmän domstol att gälla fyra år från det att beslutet vann laga kraft. Om beslutet har förenats med ett förbud att återvända till Sverige med längre giltighetstid, upphör beslutet om avvisning eller utvisning att gälla först när tiden för återreseförbudet gått ut. Meddelas avvisning eller utvisning av allmän domstol är detta alltid förenat med en tidsbegränsning av återreseförbudet. I teorin innebär detta att papperslösa personer, som overstayers, "bara" behöver hålla sig undan i fyra år innan de kan lämna in en ny ansökan om uppehållstillstånd och bli med papper. Dock skriver Lagrådet i sitt yttrande i propositionen för lagen, (proposition 2004/05:170, s. 227), att det inte går att söka asyl/uppehållstillstånd med samma skäl som vid en tidigare ansökan. I en hypotetisk andra ansökan kan det ändå finnas giltiga skäl för uppehållstillstånd. Detta om "... utlänningen i hemlandet utsatts för traumatiska upplevelser som varit svåra att berätta om i ett tidigare skede. Det kan också röra sig om nya tidigare okända sakuppgifter som utlänningen inte kunnat eller bort känna till". Lagrådet skriver även att en av de situationer där det kan bli aktuellt med ny prövning är om den sökande åberopar helt nya omständigheter som skäl. Exempel på detta är om de politiska förhållandena i hemlandet har ändrats sedan ärendet prövades förra gången.

Metoder och material

Denna studie kan anses induktiv eftersom empiri samlades in innan några teorier för tolkning av resultaten bestämdes. Metoden för studien har varit semistrukturerade kvalitativa intervjuer. Genom att anta en kvalitativ forskningsansats har jag undersökt intervjupersonernas upplevelser, värderingar och åsikter för att svara på frågeställningarna kopplade till studiens syfte (Repstad, 2007, s.15).

Hermeneutik

Genom att anta ett hermeneutiskt synsätt kan forskaren söka förståelse av meningen i en text. Förstår denne helheten av en text går det att läsa in och tolka delar av den. (Kvale, 2007, s. 50). Förståelsen av växelspelet mellan textens helhet och dess delar gör att när jag tolkar denna studies resultat, pendlar jag mellan att läsa helheten och dess delar i teman. Detta hermeneutiska cirkeltänk har jag för att ställa olika förståelser i relation till varandra och på så sätt kunna nå fördjupad kunskap om det jag studerar (a. a., s.50).

Förförståelse

Inom hermeneutisk forskning är medvetenheten om forskarens förförståelse extra viktig, eftersom analysen och förståelsen äger rum utifrån denna (Kvale, 2007, s. 49). Jag har själv arbetat i flera församlingar i Svenska kyrkan och har därför en förförståelse för både organisationen och diakoners arbete. Jag har även läst en hel del litteratur om diakoni, men gällande diakoners arbete med papperslösa hade jag före studien inte särskilt mycket kunskap. Validiteten skulle kunna påverkas av min förförståelse, jag har dock försökt till mitt yttersta att inte låta mina egna värderingar och åsikter styra resultat eller analys. Tvärtom! När jag nyss genomfört intervjuerna var jag tvärsäker på att jag funnit solklara kopplingar till både coping och empowerment. Efter att ha transkriberat och tematiserat intervjuerna, insåg jag att detta varit något av önsketänk hos mig. Utgångspunkten för tolkningen måste vara den faktiska empirin.

Litteratur

Till hjälp för litteratursökning ar jag använt databaserna Libris, DiVA, Academic Search Premier och SocIndex. I dessa databaser har jag använt sökorden *undocumented migrant*, *irregular migrant*, *refugees* och *papperslös* i olika kombinationer, och tillsammans med orden *church*, *deacon*, *diakon* och *diakoni*. Viss hjälp har jag fått från Ersta Sköndal högskolas

bibliotekarier på campus Sköndal, eftersom antalet träffar blev oväntat lågt. Varje sökning gav i snitt tjugo träffar och av dessa var det en eller två artiklar eller böcker jag fann relevanta för ämnet. De jag har använt till denna studie var ännu färre än så. Genom att läsa referenslistor från forskningsrapporter, uppsatser och artiklar har jag funnit några fler. Jag har även kontaktat ansvariga för flykting-, migrations- och integrationsarbete i Svenska kyrkan i syfte att få tips på relevant litteratur. Ämnet papperslösa är, framförallt i Sverige, ännu tämligen outforskat.

Tillvägagångssätt

Först har jag sökt litteratur på fältet. Genom handledning har jag sökt vidare och samtalat med personer från organisationer som möter papperslösa för att få fler tips på hur jag skulle kunna för att söka igenom fältet. Tidigt valde jag en kvalitativ ansats, då det bäst passade mitt syfte. De diakoner jag kontaktat har fått frågan om de känner till några andra diakoner som möter papperslösa, och på så sätt har jag funnit mitt urval. Därefter började jag konstruera min intervjuguide för att kunna samla in empiri (se bilaga 1). Enligt Kvale (1997, s. 35 ff.) öppnar den kvalitativa intervjun som metod för nyanserade, relevanta beskrivningar utifrån förutbestämda och uppkomna teman. Dessa kan sedan tolkas. Mycket hänger på intervjuaren, att finna dimensioner i den utförda intervjun som kan analyseras.

Jag valde en semistrukturerad form av kvalitativ intervju då det öppnar upp för en dialog, samt gör att jag får möjlighet att stanna upp vid intressanta ämnen som dyker upp under intervjun. Utifrån syftet hade jag skapat färdiga frågor i en viss ordning men dessa kunde ställas på olika sätt och vid olika tillfällen under de intervjuer jag gjorde. Varje intervju varade mellan 60-90 minuter och samtalet och dialogen fick gå före en strikt faktainsamling. Detta underlättade kontakt- och relationsskapandet till intervjupersonerna. Dessutom medförde det troligtvis att jag fick reda på mer av personliga upplevelser och åsikter, än om jag enbart hållit mig till intervjuguiden.

Urval

På grund av tidsaspekten begränsade jag mitt urval till diakoner som arbetar med papperslösa i Stockholms stift. Jag började med att fråga de kontakter jag har bland Stockholms diakoner, och fick då tips på några namn. Dessa kontaktades med intervjuförfrågan och frågan om de kände till några andra diakoner som möter papperslösa i sitt arbete. De jag fick kontakt med på detta sätt, med den så kallade *snöbollsmetoden*, arbetade inte alla med papperslösa. De gav mig däremot uppslag och vägar att söka vidare och slutligen finna de diakoner vars kunskaper

och erfarenheter utgör denna studie.

Denna grupp består av sex stycken diakoner, som arbetar i totalt fyra olika församlingar i Stockholm stift. Eftersom de som arbetar tillsammans också ville intervjuas ihop, har jag genomfört fyra intervjuer, en per församling. Jag trodde att parintervjuerna skulle begränsa datainsamlingen, så blev dock inte alls fallet. Snarare var kollegorna bärare av varandras kunskap, vilket gjorde att de kunde hjälpa till med frågor av sorten: "Men det som frågas om nu, har inte du upplevt det? – Jo, just det!"

Diakonerna har blandade bakgrunder. Några är födda utomlands, några är svenskfödda. De har olika utbildningar som har lett fram till diakonvigning. De är i 30- till 60-årsåldern. Två av dem är män. Under resultatdelen redovisas de under bokstavsförkortningarna A, B, K, L, X och Y. A och B samt X och Y arbetar tillsammans. K, L och till viss del X har lång erfarenhet av att möta papperslösa i sitt arbete, medan det för övriga är ganska nytt. Anledningarna till att jag ansträngt mig för att anonymisera på detta sätt är två. För det första kan utförligare detaljer kring intervjupersonernas egenskaper lätt röja deras identiteter bland Stockholms diakoner. För det andra har jag ovan beskrivit att det finns människor som uppmanar till infiltrering av verksamheter som rör papperslösa, för att meddela detta vidare till polisen. För att på intet sätt medverka till detta har jag valt denna metod för att anonymisera.

Bearbetning av material

Intervjuerna spelades in, för att senare transkriberas och tematiseras. På så sätt försöker jag att bibehålla det talade ordets stringens (Kvale, 2007, s.153). Repstad skriver att om intervjumaterialet temabaseras så kan det underlätta vid besvarandet av frågeställningar (Repstad 2007, s. 148). Utifrån dessa teman återvände jag till sökandet efter forskning som hakade i de resultat jag funnit och fann också teorier jag kunde använda för tolkning av resultaten. Utifrån dessa material tolkar jag mina resultat. I syfte att tydliggöra och tillgängliggöra studien väljer jag att analysera direkt efter presentationen av varje tema jag funnit i intervjuerna. Då jag har funnit vetenskapliga teorier efter det att jag bearbetat den empiri jag samlat in, har jag minskat risken för att anpassa resultatet av studien efter befintliga teorier och definierar min studie som induktiv.

Validitet

Hög validitet uppnås om studien mäter det den ska mäta. En väg att nå hög validitet är att under hela studien kontinuerligt kontrollera att forskaren undersöker sitt syfte och inget annat (Kvale, 2007, s. 213). Varje gång jag har satt mig ner för att arbeta med denna studie har jag

läst igenom syftet för att försäkra att mig om att jag inte missar målet. Syftet och de frågeställningar jag satte upp utgjorde grunden för intervjuguiden. För att inte påverka utgången av de frågor jag ställde, var de ickevärderade och formulerade så öppna som möjligt. Samtliga intervjupersoner i studien är diakoner som möter papperslösa och är därför relevanta för syftet. Jag är generös med användningen av citat i resultatet i syfte att öka validiteten. Eftersom de intervjupersoner som intervjuats samtidigt också arbetar tillsammans, har de haft möjlighet att prata ihop sig om gemensamma tankar före intervjutillfället. Något sådant skulle kunna påverka validiteten, liksom om någon av dem höll tillbaka i syfte att undvika blottande av åsikter och värderingar inför den andre. Vad jag märkte förekom detta inte, helt säker går det dock inte att vara. I alla intervjuer fanns också möjligheten att intervjupersonerna svarade vad de trodde att jag önskade höra. De intervjuade diakonerna har inte heller fått möjlighet att läsa och korrigera eventuella felaktiga uppgifter som spelats in på min diktafon och senare transkriberats, eftersom tiden har varit pressad att slutföra studien.

Reliabilitet

Reliabiliteten mäter hur tillförlitlig en studie är. För att göra denna studie tillförlitlig genom att jämföra de olika intervjuerna med varandra, har jag använt samma intervjuguide vid samtliga intervjuer. Trots att intervjuerna var inbördes olika, var grunden ändå densamma genom användandet av en gemensam intervjuguide (Neuman, 2003, s. 411). Jag är naturligtvis medveten om att jag kan ha påverkat intervjupersonerna och att andra forskare kanske inte skulle nå till samma resultat och eller gjort samma analys som jag. Utifrån de teorier jag har valt tror jag dock inte att andra forskare hade nått en slutsats väsensskild från min. Intervjupersonerna fick själva välja var intervjun skulle ske och gavs på så sätt makt över en ibland obekvämlig situation: att stå i centrum under en timme. Det är viktigt att fokus hamnar på intervjupersonernas berättelse om sin verklighet, och inte på praktiska problem kring intervjutillfället. För att öka reliabiliteten använde jag en diktafon som jag under intervjuerna hade kontroll över att den spelade in. Detta för att ordagrant kunna uppfatta och dokumentera allt som sades. Trots detta kan tolkningen av den ordagranna nedteckningen bli föremål för diskussion. Därför kan reliabilitet vara svårt att uppnå i kvalitativa intervjuer (Kvale, 2007, s. 150).

Generaliserbarhet

Generaliserbarhet är ett mått på om studiens resultat går att tolka i ett större perspektiv. Hög validitet och reliabilitet är krav för att låta resultaten generaliseras (Olsson & Sörensen, 2007,

s. 158). I Sverige finns cirka 1 100 yrkesaktiva diakoner, varav 159 stycken anställda i Stockholm (Matrikel för Svenska kyrkan, 2011). Det innebär att de sex intervjuade diakoner i denna studie enbart utgör 3 % av alla diakoner i Stockholm, och 0,5 % i landet. Det går därför inte att utifrån denna studie generellt dra slutsatser om diakoners arbete med papperslösa människor. Jag anser dock att resultaten av denna studie bidrar till ökad kunskap om diakoners arbete med papperslösa, vilket både diakoner och socialarbetare i socialtjänsten kan dra nytta av.

Etiskt förhållningssätt

Eftersom denna studie utgör forskning på grundnivå inom ramen för högskoleutbildning, omfattas den inte av Lag av etikprövning (SFS 2003:460, 2§). Jag har ändå upprätthållit individskyddskravet då jag strävat efter att uppfylla de fyra forskningsetiska principerna som Vetenskapsrådet ställt upp: *samtyckeskravet*, *informationskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet, 2002). De diakoner som tillfrågades om att delta i denna studie blev informerade om studiens övergripande syfte. De som tackade ja fick innan intervjuens start ett samtyckesformulär, där det bland annat finns att läsa att de närsomhelst kan avbryta sin medverkan i studien (se bilaga 2). Där finns även information om hur jag planerade att säkra deras integritet genom att aktsamt behandla deras personuppgifter. För att visa att de förstått fick de skriva under en talong, och ge tillbaka till mig, medan de fick behålla dokumentet med deras rättigheter som intervjupersoner. När intervjuerna senare transkriberats och skrivits ut, har jag sett till att både det transkriberade och det inspelade materialet förvarats på ett säkert sätt. Jag har gett information om att materialet enbart kommer att användas för denna studie och inte lånas ut i annat forskningssyfte. Efter denna studie är avslutad kommer det materialet att förstöras. Jag har så långt det är möjligt för resultatet försökt skydda personernas identitet genom att hushålla med beskrivningar och liknande som kan härledas till en specifik person eller plats.

Metodproblem

Hade det funnits mer tid för att genomföra studien är det möjligt att jag hade kunnat finna fler diakoner i Stockholm som möter papperslösa, för att på så sätt få ett större empiriskt material. Nu har jag intervjuat sex personer, och det materialet får utgöra den empiriska insamlingen. Bristen på aktuell forskning om papperslösas situation i Sverige har gjort att den tidigare forskningen på fältet är något tunnare än jag hade önskat. Att bearbetningen av det insamlade empiriska materialet till denna studie till större delen utförts under sommaren har även

bidragit till att bibliotek där det funnits relevant litteratur om de teorier jag valt har varit stängda. Detta är ingen annans fel än mitt.

Tidigare forskning inom fältet

Jämfört med andra aspekter av socialt arbete, finns det inte mycket forskat kring papperslösas situation i EU. Än mindre kring religiösa gruppers arbete med dessa. Gällande forskningen kring religiösa grupper har jag främst funnit spännande material rörande amerikanska förhållanden. Vad gäller studier av diakoner eller frivilligorganisationers möten med papperslösa i Sverige är det främst examensarbeten från diakon- och socionomprogram som finns att tillgå. Nedan har jag sammanställt den forskning som jag anser är relevant för denna studie.

Papperslösas situation i Sverige

Social rapport 2010, utgiven av socialstyrelsen, ägnar ett kapitel åt papperslösas situation i Sverige. I den finns att läsa att antalet papperslösa är svåruppskattat, eftersom siffrorna bygger på just gissningar. En genomgång görs av relevant lagstiftning, där det uppmärksammas att socialnämnder och skolstyrelser har en underrättelseskyldighet att meddela polisen om de utlänningar som handläggs. Rapporten problematiserar att gällande papperslösa kan denna skyldighet komma att krocka med människors rätt till hälsa, samt barns rätt till skola, något som FN:s konventioner om mänskliga rättigheter och barn framhäver som grundläggande.³ Vidare rapporteras om en kartläggning av socialtjänstens möten med papperslösa. De som vänder sig till kommunen tillhör främst gruppen overstayers. Anmärkningsvärt är att av de kommuner som möter papperslösa, svarade 54 stycken att hanteringen av ärendet inte skiljer sig beroende på hur eller varför personerna blivit papperslösa, medan 14 stycken svarade att de gör det (*Social rapport 2010*, s. 277). Dock var möten med papperslösa väldigt sällsynt i de flesta kommuner som svarat och ett dussintal kommuner kände heller inte till underrättelseskyldigheten till polisen.

Många skolor utövar den rätt som finns att erbjuda papperslösa barn skolgång. Trots att det inte finns något förbud för poliser att gå in i en skola och hämta papperslösa barn, finns det en praxis för poliser att låta bli. Dock finns det skolpersonal som tror att det är förbjudet att

³ Under författandet av detta examensarbete har den borgerliga minoritetsregeringen träffat ett avtal med miljöpartiet om papperslösas rätt till vård. Enligt överenskommelsen, som träder i kraft sommaren 2013, kommer barn upp till 18 år ha rätt till fullständig vård. Vuxna kommer få subventionerad vård för sådana tillstånd som inte kan anstå (PM från Justitiedepartementet, 2012).

tillåta papperslösa barn att gå i deras skola (Social rapport 2010, s. 281).

Kapitlet om papperslösa i Social rapport 2010 avslutas med att författarna problematiserar kring att många som möter papperslösa inte är insatta i reglerna som finns. De som ändå känner till reglerna, ställs inför etiska dilemman kring när skyldigheter krockar, som rätt till skola kontra underrättelseskyldighet (Social rapport, 2010, s. 286). Bristen på forskning på området ses som ett hinder för att kunna ge en exakt bild av papperslösas situation i Sverige.

I *Asylum Seekers and Undocumented Migrants' Increased Social Rights in Sweden* skriver författarna att trenden hos många europeiska länder är att dra ner på möjligheter för asylsökande och papperslösa att arbeta, ordna bostad, utbildning och sjukvård. Trots det visar undersökningar att Sverige sedan 1990-talet ökat dessa möjligheter (Andersson och Nilsson, 2011, s.183). Författarna tar upp exemplet om miljöpartiets hot mot regeringens budget 2005, för att driva igenom ökade rättigheter för asylsökande och papperslösa. Teorier om att dessa ökade möjligheter skulle kunna utgöra en pull-faktor för migranter att söka sig till Sverige redovisas, men avfärdas. En studie bland utomeuropeiska asylsökande i Storbritannien visar att det är viktigast är att komma från landet man flyr, och sedan komma till ett land med demokrati där möjligheter till utbildning och arbete finns. Synen finns att alla västländer kan erbjuda detta och att andra faktorer, såsom släkt i landet, väger tyngre än landets specifika sociala rättigheter för migranter (Koser och Pinkerton, 2002, i Andersson och Nilsson, 2011, s.173).

Vidare visar författarna på att en ekonomisk kris kan öka sociala rättigheter för flyktingar. Det var under den ekonomiska krisen under 1990-talet som möjligheterna för flyktingar ökade att arbeta och skaffa egen bostad i Sverige, eftersom detta var mer kostnadseffektivt än att låta bli.

Trosbaserat socialt arbete

I boken *Faith-Based Social Services: Measures, Assessments, and Effectiveness* skriver Thyer om vikten av utvärdering av trosbaserat socialt arbete. I USA har skattefinansierat stöd till trosbaserat socialt arbete ökat under 2000-talet, och med det efterfrågan på utvärdering av de metoder som används (Boddie & Cnaan, 2006). I ett försök att strukturera upp olika delar av trosbaserat socialt arbete skapar Thyer tre typer under vilka det sociala arbetet kan delas in:

Typ 1 – Socialt arbete som utförs eller bekostas av troende, som enbart erbjuder sekulära tjänster. Under denna kategori sorteras hjälp som vänder sig till alla, även ickemedlemmar. Lokala soppök, kläudtdelning, katastrofhjälp, juridisk rådgivning och katolska hospice är exempel på tjänster under Typ 1. Hjälpen erbjuds utan missionerande. För forskning är denna

typ väldigt tacksam, eftersom variablerna är tydliga och utgången är lätt att mäta (Thyer i Boddie & Cnaan, 2006, s. 72).

Typ 2 – Socialt arbete som utförs av troende, och innehåller element av religiös undervisning som är obligatorisk, med syfte att skapa påtaglig, synbar effekt. Exempel på detta kan vara Anonyma Alkoholister, som genom ett andligt uppvaknande vill få medlemmarna att sluta dricka alkohol. Författaren tillskriver även missionerande helandegrupper som verkar i områden med utbredd fattigdom denna kategori. Till skillnad från Typ 1 är det svårt att mäta operationaliseringen av denna typ. Variabeln *bön* kan ge utgången *läkande*, men kausaliteten är inte given.

Typ 3-Socialt arbete som utförs av troende som enbart utför religiösa handlingar, med syfte att skapa övernaturliga förändringar. Författaren själv medger att detta kanske inte är traditionellt socialt arbete, utan mer evangelikala gruppers sätt att få till förändring i folks liv. Syftet är att *frälsa*, att *omvända* någon från ett liv vars handlingar lett till sociala problem, snarare än ändra de materiella omständigheterna. Denna typ går helt enkelt inte att utvärdera, eftersom både variablerna och utgången är övernaturliga (Thyer i Boddie & Cnaan, 2006, s. 73).

Kristna gruppers arbete med migranter

På 1980-talet skapades rörelsen *Sanctuary* (fristad) i USA: kristna samfund i samarbete med både kyrkliga och sekulära organisationer hjälpte flyktinggrupper från Centralamerika, som på den tiden kategoriskt fick avslag på asylansökningar. Dessa hjälptes in i landet och fick skydd från myndigheterna. Några av medlemmarna blev åtalade i mitten av 1980-talet, vilket fick antalet kyrkor som samverkade med *Sanctuary* att av solidaritet fördubblas. I skiftet 80-/90-tal minskade flyktingströmmen och asyllagstiftningen ändrades i USA, vilket gjorde att behovet av *Sanctuary* inte längre var lika stort och rörelsen avslutades (Van Ham, 2009, s. 621 ff.).

Van Ham skriver i artikeln *Sanctuary Revisited: Central American Refugee Assistance In The History Of Church-Based Immigrant Advocacy* att *Sanctuary* ska sättas in i ett sammanhang, som en av många ekumeniska rörelser drivna av kristna organisationer, förestående *immigrant advocacy* (Van Ham, 2009, s. 622).

Advocacy är ett svåröversatt ord, men *immigrant advocacy* betyder ungefär *kämpande för flykting- och migrationsfrågor*. I USA har kristna organisationer, med utgångspunkt i en biblisk välkomnande syn på flyktingar och migranter, arbetat med detta under nästan hela 1900-talet (Van Ham, 2009, s. 622). *Sanctuary*-rörelsen inspirerade andra religiösa grupper att

lyfta frågan om migranters rättigheter, vilket har gjort dem allt mer politiska. Kritik framförs idag från kristna grupper mot en statlig uppdelning av lagliga/olagliga migranter och politiska/ekonomiska flyktingar. Kristna immigrant advocacy-grupper är nu den högsta och tydligaste rösten för papperslösas situation i USA (Van Ham, 2009, s. 637).

Ett exempel på immigrant advocacy med religiös grund var när USA:s kongress 2006 kom med ett förslag på att vidga rekvisiten för brottet *flyktingsmuggling* (alien smuggling) till att gälla i princip allt bistånd till människor som uppehöll sig illegalt i USA. Roger Mabony, ärkebiskop av Los Angeles, deklarerade då i en predikan att han skulle instruera sina präster att bryta mot lagen om den klubbades igenom. För detta fick han mycket kritik, och försvarade sig med att säga: "Att neka hjälp till en medmänniska bryter en lag hos en högre auktoritet än kongressen – Guds lag". Lagen fick godkännande i kongressen men senaten röstade emot och förslaget bordlades (Van Ham, 2009, s. 639).

Sigona redogör i artikeln *I have too much baggage* för en narrativ studie gjord bland papperslösa i Storbritannien. I artikeln skriver författaren om hur de papperslösa i studien förhåller sig till trosbaserade organisationer. Framst är det juridisk hjälp som efterfrågas och den har flera i studien funnit i kyrkor. Berättelserna vittnar om att de sökt sig till kyrkor för att de brukar gå på gudstjänster i sitt hemland, och väl där kommit in i ett sammanhang som kan förmedla arbete och juridisk rådgivning. Trots detta är det många som inte känner till att de kan få hjälp trots att det finns advocacy-grupper och andra NGO:s som sysslar med just detta i deras områden (Sigona, 2012, s. 60). Författaren diskuterar huruvida detta kan bero på att migranterna kommer från länder där liknande organisationer inte existerar, eller där organisationerna har en annan roll än i Storbritannien. Framst verkar det som om nyanlända och de som inte gått igenom asylprocessen är de som inte känner till organisationer som kan bistå dem.

I artikeln *Holy territories and hospitality. Nordic sanctuary principles, practices and actors* gör författarna en kunskapsgenomgång över hur kyrkorummet som fristad yttrat sig historiskt i de nordiska länderna. Sverige var i modern tid först ut med detta genom nunnorna på Alsike kloster. 1978 började de erbjuda husrum för overstayers och två gånger sedan dess har polisen gripit papperslösa i klostret. Senast var 1993, då 13 av de 36 gripna blev utvisade. Resten fick återvända till klostret och blev senare beviljade uppehållstillstånd (Loga, Pyykkönen & Stenvaag, 2012). Eftersom polisrazzian blev uppmärksam i media följdes den av debatter kring huruvida det är rätt att skydda människor från utvisning på liknande sätt och om polisen har rätt att gå in i kyrkor och kloster för att gripa människor. Dåvarande statsminister Carl Bildt uttryckte att polisen bör ta det försiktigt, eftersom kyrkan har en

särställning i dessa sammanhang (Wicklin, 2005, i Loga, Pyykkönen & Stenvaag, 2012). Enligt författarna har den officiella ståndpunkten sedan dess varit att polisen har en självklar rätt att gå in i kyrkor och kloster för att gripa människor med utvisningsbeslut. Detta har dock inte skett på Alsike sedan händelsen 1993, trots att nunnorna där är öppna med att klostret är en fristad för asylsökande som inte har fått uppehållstillstånd.

Författarna argumenterar för att det främst finns två skäl som förs fram för att legitimisera fristad för overstayers i kyrkan: först kyrkorummet som helig plats, vilket är vanligast i exempelvis Norge. Sedan refererar det till bibelordet "Älska din nästa", som grund för en etisk humanism. Författarna hänvisar till medeltida lagar för att visa att dessa båda argument har varit normativa i Norden under århundraden (Loga, Pyykkönen & Stenvaag, 2012).

Teoretisk referensram

De teoretiska resonemang jag har valt som utgångspunkt för min analys tar avstamp i det som framkommit i den insamlade empirin.

Värdegrund för socialt arbete

Connolly skriver i boken *Social work, contexts and practice om värderingar och värden i socialt arbete* (Connolly & Harms, 2009). Värderingar framhålls av Connolly som viktiga för socialt arbete för att de i grunden påverkar *vad* vi gör och *hur* vi gör det (a.a., s. 54).

Värderingar influerar alla aspekter, från lagstiftning till organisationsregler och faktiska insatser. Försök har gjorts med att definiera värderingar som begrepp. Clark förknippar värden i boken *Social work ethics* (2000, i Connolly & Harms, 2009) med det *moraliskt riktiga*, den kompass som visar vägen i snåriga landskap av tveksamma beslut om insatser. Värden i system med varandra kan kallas för värdegrund, och delas detta system med flera personer kan systemet kallas för gemensam värdegrund.

Värderingar kan uppkomma genom *externa förväntningar*, från organisationshåll eller allmänna förväntningar på vad socialt arbete ska vara. De kan även uppstå som *interna förväntningar* hos den enskilde. Att förstå skillnaden mellan dessa förväntningar ger en insikt i arbetet och de spänningar som kan uppstå då beslut från ledare ska utföras av praktiker (a.a., s. 55).

Exempel på värden i svenskt socialt arbete går att finna i skriften *Etik i socialt arbete – etisk kod för socialarbetare* (2011), utgiven av Akademikerförbundet SSR. Under rubriken *Etiska problem i socialt arbete* (s. 5 ff.) struktureras olika aspekter av socialt arbete upp.

Utifrån dessa har jag funnit följande värden: *Autonomet hos klienten*, ett eget aktivt deltagande i samhällslivet som kan behöva stöttas genom empowerment. *Klientens rättigheter* är viktiga att värna och kan klienten inte själv ta för sig av dessa kan advocacy (som här översätts som *företrädarskap*) användas. Genom social integration kan socialarbetaren verka för *ökad förståelse mellan enskilda och grupper* och skapa *lojalitet med en demokratisk medborgarkultur*. Genom fostran och disciplinering kan socialarbetare ibland tvingas kuva impulser och beteenden som utgör hot mot medborgare och samhällets trygghet och välfärd. Att värna *samhällets trygghet och välfärd* blir då ett värde att framhålla. Men samtidigt kan socialt arbete för den enskilde innebära skydd från övergrepp och kränkning: att *skydda och stödja*.

Det finns naturligtvis många fler värden som styr socialt arbete. Samtidigt som vi antagligen väljer att arbeta med något som någorlunda överensstämmer med våra egna värderingar, går det inte att underskatta makten som socialisering av arbetsplatsens rådande värden utgör (Connolly & Harms, 2009, s. 56). När socialt arbete utförs är det av största vikt att medvetandegöra de värderingar utföraren själv har med sig eftersom dessa både kan frigöra klientens inneboende kapacitet, men även fungera som hinder för att sätta sig in i klientens situation (Connolly & Harms, 2009, s. 57).

Socialt arbete med flyktingar ur ett ekologiskt perspektiv

Briskman och Fiske är författare till kapitlet *Working with Refugees* i *Social work, contexts and practice* (Connolly & Harms, 2009). De skriver att genom applicering av en ekologisk modell på flyktingarbete kan arbetet observeras och struktureras på olika nivåer.

Mikronivå: I möte med flyktingar, framförallt nyanlända, handlar det sociala arbetet i stor utsträckning om integrationsarbete, kombinerat med psykosocialt stöd. Nash (2005, i Connolly & Harms, 2009, s. 142) skriver att fokus borde vara delat mellan det praktiska, såsom att skriva in barn i skolan, lära ut hur kollektivtrafiken fungerar och det emotionella, att bygga en förtroendefull relation med klienten. Att frivilligt migrera ger mycket stress och att tvingas till flykt än mer så (Connolly & Harms, 2009, s. 143). Genom insatser såsom utbildning och stödjande samtal kan stressen med den nya livssituationen dämpas. Om ett begripligt sammanhang skapas under de första 18 månaderna tenderar det att synas genom förbättrade hälso-, ekonomiska och sociala aspekter senare i livet (a.a., s. 143).

Mesonivå: På denna nivå hamnar organisationer som arbetar med flyktingar och migranter. Dessa kan exempelvis vara kulturföreningar för folk från samma land. Gällande papperslösa i Sverige är samverkan med Röda korset, Läkare utan gränser och olika rådgivningsbyråer

exempel på arbete på mesonivå. Briskman och Fiske refererar återigen till Nash, som betonar vikten av att socialarbetare känner till relevanta organisationer och aktivt samverkar med dessa. Eftersom flyktingar har särskilda behov, från ekonomi, fysisk och mental hälsa till kulturella och språkliga behov, kan dessa inte alltid tillgodoses genom den egna organisationen. Samverkan gör då att den enskilde kan integreras genom stöd från andra som kanske delat några av dennes upplevelser (a.a., s. 144).

Makronivå: Briskman och Fiske anför i stycket om flyktingarbete på makronivå ett kritiskt synsätt mot rådande paradig. Snarare än det nuvarande, anser en teoribildare vid namn Quinn, borde förståelsen röra sig djupare än enbart möten över gränser: ”Vi har att göra med mångfald, men även med sociala processer av rasism, härskande och förtryck, privilegier på både institutionell och personlig nivå” (Quinn, 2003, i Connolly & Harms, 2009, s. 144). När socialarbetare pekar på orättvisor och ojämlikhet hos grupperna flyktingar, asylsökande eller papperslösa är det sällan fokus riktas mot den egna gruppens privilegier och kulturella status, som akademiker, medelklass med mera. Ett postmodernt synsätt med medföljande praktik, såsom *emancipatory practice* föreslås. Det förklaras som en utökad förståelse för de problem flyktingar och asylsökande möter: både som personlig smärta i flykt och förlust, men även förtryckande system och politik. För att möta dessa problem krävs förändring av både individ och system. Tillsammans kan socialarbetaren och klienten arbeta för att utmana det system som inte tillmötesgår klientens behov och/eller underminerar dennes rättigheter (Martin, 2006, i Connolly & Harms, 2009, s. 145). En reflektion kring *emancipatory practice* är hur tiden för socialarbetare ska räcka till. Det verkar som om det är ett heltidsarbete att arbeta på det sättet, och arbetsbelastningen kan göra att enbart det som *måste* utföras hinns med.

Socialt stöd

I bakgrunden skrev jag om att diakoners arbete kan innebära självvårdande samtal. *Självvård* definieras i Nationalencyklopedin som *kyrkans omsorg av den enskildes välbefinnande* (Nationalencyklopedin, internetkälla). Denna omsorg tangerar vad som brukar definieras som *socialt stöd* som sociologen James House har skrivit mycket om. En av Houses teser kring teoretiseringen av socialt stöd, är att stödet går att bryta ner i fyra olika delar (House i Carlsson, 2007, s. 18). Den första delen består av *emotionellt stöd*, vilket kan innebära att uppskatta, påverka, visa tillit, lyssna och inbjuda till delaktighet. Den andra delen är *bekräftande stöd*, vilket innebär uppskattning, feedback, försäkran och social jämförelse. Den tredje delen utgörs av *informativt stöd*, vilket kan innebära att ge råd, direktiv, förslag och information. Den fjärde delen består av *instrumentellt stöd*, vilket kan innebära att ge praktisk

hjälp, med exempelvis pengar, arbete, tid och anpassning till omgivningen. Diakoner som möter papperslösa kan mycket väl komma att mobilisera en eller flera delar av det sociala stöd som efterfrågas.

Resultat och analys

Jag har genom att jämförande läsa det bearbetade intervjumaterialet funnit följande teman: *Efterfrågan och tillmötesgående, samverkan kring papperslösa, öppenhet och advocacy, värderingar kring arbetet samt juridiska kunskaper*. Jag har låtit citat från de intervjuade diakonerna utgöra en stor del av det redovisade resultatet, och efter varje tema följer min analys. Resultatet och analysen under de tematiserade rubrikerna försöker att besvara de frågeställningar jag har knutit till mitt syfte med studien: *Hur går diakoner tillväga när de blir kontaktade av papperslösa?* samt *Vilka etiska överväganden gör diakoner som arbetar med papperslösa?*

Efterfrågan och tillmötesgående

Diakonerna berättar att de papperslösa som de möter har alla sorters bakgrund. Några har varit i Sverige kort tid, andra i flera år. Några vet inte hur det fungerar att resa med kollektivtrafiken, flera har arbete och det som efterfrågas skiljer sig från person till person. Instrumentellt stöd, i form av pengar, efterfrågas alltid, men även andra former av stöd kan vara aktuella. Två diakoner samtalar:

A: Främst är det ekonomin. De behöver pengar för sin överlevnad, till hyror av olika slag där de råkar finna bo. Men även samtal om livet och så. Det är mycket andliga samtal jag haft. Samtal om en levande tro, som jag knappt haft med mina kontakter som inte är papperslösa. Både med kristna och folk med annan tro. Så det blir en kombination av konkreta pengar och livets djupaste samtal.

B: Det är även min erfarenhet. De kommer och är jättehjälpbehövande, men vi har ingen hjälp att ge mer än att finnas där och ta av det lilla vi har. De har ju inte ens rätt till tandvård, sjukvård, det är det som gör det så svårt för oss, behoven är alltid stora.

Några diakoner berättar att, förutom pengar och samtal, efterfrågas även sociala sammanhang. I den församling K arbetar integreras papperslösa in i de ordinarie verksamheter som församlingen anordnar:

K: Stöd och sammanhang kan de alltid få, därför att alla människor är välkomna till församlingen, alla får möjlighet att vara med på gudstjänst, kyrkkaffe. Det är viktigt att den här gruppen får ett sammanhang. Att inte bara ha en grupp för papperslösa, utan ett sammanhang i församlingen. Det kan vara en kör, en känsla av normalitet i deras liv. Något återkommande, kafé varje tisdag, kör varje onsdag, förstår du?

Flera diakoner berättar även att de brottas med förväntningar på dem som inte alltid går att tillmötesgå. Diakonerna beskriver att de ekonomiska resurser de har till förfogande ska räcka

till många, att deras arbetstid inte räcker till, och att det är många fler utsatta grupper än just papperslösa som söker hjälp hos dem. Flera diakoner berättar även att det finns förväntningar på att de ska kunna ordna uppehållstillstånd åt de papperslösa de möter:

K: Jag har lärt mig att man måste säga som det är: ”Jag kan inte hjälpa dig med uppehållstillståndet”. Jag har varit med om när människor fått alla sina avslag från migrationsverket och ändå vill stanna i Sverige. ”Är du medveten om att fyra år är väldigt lång tid, och att vi inte kan ställa upp varje gång du behöver hjälp?” För det är viktigt att du vet att det är du som papperslös som måste ta det här beslutet, vi kan inte besluta åt dem. Så finns förväntningar på att vi kan hjälpa till med försörjningen under fyra år. Men det ändras när de möter verkligheten.

Diakonerna har även olika erfarenheter av detta med att fysiskt ”gömma flyktingar”. K säger exempelvis att ”ingen frågar efter att bli gömd. De vill bli försörjda av församlingen, men de har bostad”. Andra diakoner berättar att de regelbundet stöter på personer som behöver bostad. Flera har även funderat över att upplåta sina egna hem, men låtit bli av liknande anledningar:

A: Nu när mina barn är utflyttade så har jag en trerummare själv. Kan jag ge plats åt de som behöver? Jag har en känsla av ”Nej, det skulle jag inte klara!”. Jag har lekt med tanken, men jag tror inte jag skulle klara det. Det är ju inte en jobbfråga, det blir ju en livsfråga. Jag känner folk som upplåtit sin bostad, men om det är tidsbegränsat, och de inte har någonstans att ta vägen efter tiden är slut, vad gör man då? Förut kanske, men nu har jag blivit för gammal och bekväm.

Istället har flera diakoner ett nätverk av ideella församlingsbor som ställer upp. Dessa utgörs av personer som brinner för gruppen samt av personer som tidigare haft kontakt med församlingarna. Några av dem har tidigare varit papperslösa, men har nu fått uppehållstillstånd. Diakonerna beskriver det som att dessa nu ”vill betala tillbaka för den hjälp de fått.”

Analys

Utifrån Thyers kategorisering av olika typer av trosbaserat socialt arbete, är det som diakonerna beskriver genomgående Typ 1, *Socialt arbete som utförs eller bekostas av troende, som enbart erbjuder sekulära tjänster*. Diakonerna erbjuder visserligen deltagande i verksamheter och gudstjänster, och det skulle kunna klassas som missionerande (Thyer i Boddie & Cnaan, 2006, s. 72). Dock säger diakonerna inget om att det stöd de erbjuder är *villkorat* av deltagande i konfessionella sammankomster, vilket i sådana fall skulle göra stödet till Typ 2. Det går ändå inte att utesluta att någon som är papperslös kanske upplever ett socialt tryck att delta.

Det samtalsstöd diakonerna berättar om att de ger papperslösa de möter, kan kategoriseras som *emotionellt och bekräftande* stöd (House, i Carlsson, 2007, s. 18). ”Livets djupaste samtal”, som en diakon beskrev det, är förmodligen både emotionellt och bekräftande. Samtal

om uppehållstillstånd och frågor om någon verkligen är beredd att leva fyra år som papperslös, anser jag uppfylla kriterierna för *informativt* stöd. Genom förmedling av ekonomiska resurser vävs även *instrumentellt* stöd in.

Ur ett ekologiskt perspektiv sker det största arbetet med papperslösa hos diakonerna på mikronivå (Connolly & Harms, 2009, s 143. Stress från migration eller flykt dämpas genom stödjande samtal och vid behov så sker undervisning om exempelvis lokaltrafiken. Dock uttrycker flera diakoner att de inte alltid kan leva upp till de förväntningar som ställs på dem i mötet med papperslösa. Att ständigt utsättas för dessa förväntningar kan skapa värderingar hos diakonerna att de måste leva upp till dessa, trots den stress det kan medföra (Clark, 2000, i Connolly & Harms, 2009, s. 55).

Samverkan kring papperslösa

Diakonerna har lite olika inställning till och erfarenhet av att samverka kring gruppen papperslösa. Alla diakoner berättar att de hänvisar papperslösa till andra organisationer med ärenden som gäller hälsa och juridisk hjälp. Organisationerna som nämns är Rädda barnen, Röda korset, Läkare utan gränser och Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar. I en församling söker man fondmedel från Frimurarorden för just stöd till papperslösa. X och Y samtalar om sin samverkan kring papperslösa:

Y: Men jag undrar om det inte är ganska tyst kring gruppen? Om vi tänker så här, vad gör stadsdelsförvaltningen och andra instanser? Jag vet inte det. Vad och hur och så.

Jonas: Delar ni era erfarenheter med andra diakoner?

Y: Minimalt skulle jag säga.

X: Nej, det kan jag inte påstå.

Y: Jag har en förväntan om att man skulle kunna prata om frågan med någon annan diakon i en grannförsamling i ett öppet samtal. Fast det vet jag inte.

På frågan om diakonerna samverkar med andra diakoner eller andra församlingar svarar A och B att de inte gör det. De berättar även att de känner sig ensamma i sitt arbete.

A: Jag vet att i Göteborg finns det mer prat kring "hur gör vi med papperslösa?" mellan diakonerna. Det kanske finns här, men vi har inte tagit steget ut.

B: Det finns nog en på stiftet som jobbar med det här, vi har inte inhämtat information. Det borde man göra, men då drunknar man i vardagsjobbet med allt annat.

A och B skulle alltså kunna tänka sig att samverka med andra diakoner kring papperslösa, men deras upplevda arbetsbörda gör att de inte prioriterar det. Y uttrycker att det kanske skulle gå att samtala med diakoner i grannförsamlingarna om papperslösa, men är inte säker. A: "Kanske finns det mer nätverkande neråt landet? Jag känner i alla fall inte till något." K och L berättar var för sig att de samverkar med andra diakoner och andra församlingar. De

berättar dock att samarbetet är väldigt begränsat. K och L berättar även att de samverkat med Stockholms stift kring papperslösa, något som A och B samt X och Y inte gör.

L: Jag samverkar med andra diakoner, det gör jag. Men det är inte så många som sysslar med det här faktiskt. Två, tre stycken församlingar har jag kontakt med. Tidigare hade jag mycket kontakt med stiftet kring papperslösa. ”Kom hit så kan vi diskutera det här!” sa de. Det tycker jag är jätteviktigt, att stiftet stöttar oss diakoner. Det var bättre för några år sedan.

Även K säger att det fungerade bättre med stiftsamverkan tidigare:

K: Förut fanns det en person på stiftet som hade ansvar för flyktning- migrations- och integrationsfrågor. Till honom kunde man alltid vända sig. Men nu finns det ingen. Ett halvår har gått sedan han slutade. Så vi har fått tillfällig hjälp ur en fond. Men vi saknar en person på stiftsnivå. Han hade hand om de stora frågorna på strukturell nivå, kontakt med Sveriges kristna råd, med politiker.⁴

Både K och L berättar om ett årligt forum på nationell nivå som arrangeras av Svenska kyrkan. Temat är migration och forumet är öppet för både diakoner och andra. K: ”Där kan man prata om asylfrågor och papperslösa med andra intresserade från hela Sverige. Tidigare fanns sådana möten sammankallade av stiftet, men inte nu längre”. K framhåller även samverkan kring papperslösa inom den egna församlingen som något viktigt:

K: Man måste ha församlingen med sig. Även om vi diakoner har kallelsen och uppdraget i ryggen, är det svårt att arbeta med detta om du inte har någon, eller ledningen framförallt, bakom dig. Jag känner det stödet, så det går att jobba så här. Sen finns det en idealisering av oss som kyrka, människor tror att vi kan lösa ALLA problem! Vi har mycket annat vi måste göra också, arbete med äldre, med långtidssjukskrivna, med långtidsarbetslösa. Därför säger jag: integrera de papperslösa i allt annat, annars hinner du inte med ditt jobb! Man orkar inte annars.

För diakonerna finns det alltså forum för samverkan med andra diakoner kring papperslösa men alla känner inte till dessa. Nationellt och på stiftsnivå förekommer dessa forum mer sällan. Det finns bland de intervjuade diakonerna både uppfattningar om att det går att samverka med närliggande församlingar om man skulle vilja, och att det är få diakoner som möter papperslösa. De diakoner som samverkar kring papperslösa framhåller denna samverkan som värdefull och viktig. Diakonerna som inte samverkar kan tänka sig att göra det, men prioriterar det inte.

Analys

Sigona skriver om att papperslösa som kommer från länder där det inte finns organisationer likt Röda korset och Läkare utan gränser kan missa att de finns och därmed inte tillgodogöra sig det stöd dessa organisationer erbjuder (Sigona, 2012, s. 60). Här fungerar de diakoner jag intervjuat som lotsar, som guidar vidare papperslösa med behov diakonerna själva inte kan fylla. Som tidigare nämnts samverkar även en del diakoner i nätverk av ideella personer, för

⁴ Efter insamlingen av min empiri har den vakanta tjänst som intervjupersonen efterlyser tillsatts.

att ordna bostäder åt papperslösa. Att samverka med andra aktörer och organisationer är enligt det ekologiska perspektivet något som gagnar alla parter i arbetet med flyktingar och migranter (Nash (2005, i Connolly & Harms, 2009, s 144). Arbete på mesonivån kan innebära avlastning i diakonernas vardag, men även inhämtning av ny kunskap. Det gör även att papperslösa får kontakt med människor och grupper de kanske inte skulle möta annars, vilket även för dem kan ge avlastning och ny kunskap. De diakoner som inte samverkar med kollegor, utan bara genom hänvisande av papperslösa till andra organisationer, upplever sig också som mer ensamma i sitt arbete. De berättar att det bland annat är tidsbrist som är anledningen till att de inte samverkar i större utsträckning. Detta kan ha att göra med det som Olofsgård beskriver, att diakonen skapar sitt eget kunskapsområde (Olofsgård, i Engel, 2003, s. 75). Kanske måste denna upplevelse av ensamhet till, för att diakonerna ska ta steget ut och utvidga sitt kunskapsområde genom samverkan. De diakoner som faktiskt samverkar i större utsträckning framhåller att detta samarbete är väldigt värdefullt, och berättar att de är bekymrade när denna samverkan inte fungerar lika bra som den en gång gjort.

Öppenhet och advocacy

Under intervjuerna har jag frågat diakonerna om de arbetar för att uppmärksamma papperslösa som grupp och om de bedriver påverkansarbete i form av advocacy. Detta fick diakonerna att reflektera kring hur öppna de är gentemot medarbetare och andra med sitt arbete med gruppen. X och Y diskuterar:

Y: När jag pratar med dig så inser jag att vi håller mycket tyst om att vi träffar den här gruppen. Vår chef är medveten om det, men vi håller det förhållandevis tyst.

X: Men jag känner att om någon skulle fråga så skulle vi nog ändå erkänna att vi möter papperslösa. För ett tag sen var jag på Alsike kloster, och jag trodde det var ganska hysch-hysch att de gömmer flyktingar, men då är där en stor skylt! ”Fristad för flyktingar”. Det var ingen hemlighet där inte. Jag blev överraskad. Jag tänker att vi skulle svara på frågan, men att ha en skylt...

K, som tidigare berättade om hur papperslösa integreras i verksamheter i K:s församling, ger en glimt om varför K inte är särskilt öppen med sitt arbete med papperslösa:

K: Mitt arbetslag vet, chefen vet. Församlingsmedlemmar... det finns ingen anledning att ta upp det med dem. [...] Sverigedemokrater i Svenska kyrkan har försökt kriminalisera hjälp till papperslösa, men man kan inte kriminalisera människors försök att rädda sina liv. Jag vet inte hur det kommer gå profant, men i kyrkan kommer de INTE att lyckas! Jesus var själv flykting.

En annan förklaring ges av A och B:

A: Om vi skulle öppna verksamhet, då öppnar vi ju dörren... Det finns redan så många ”borde-n” i vårt uppdrag. Satsningar på det och det och det...

B: Och allt kan vi inte göra. Vad ska VI göra?

A: Och öppnar man upp så måste man handskas med de som kommer. För då kommer det ju fler.

I L:s församling är det bland medarbetarna väldigt öppet att det finns papperslösa med i verksamheterna men L arbetar inte med att uppmärksamma gruppen. Flera av diakonerna har som privatpersoner gått med i demonstrationståg för papperslösas rättigheter samt skrivit under protestlistor och ser detta som ett slags påverkansarbete. Det visade sig att ingen av diakonerna arbetar aktivt med advocacy i rollen som diakon, även om flera ställer sig positiva till tanken. K säger: ”För mig är det inte viktigt att uppmärksamma själva gruppen, det viktiga är att uppmärksamma att de ska få en annan behandling, framför allt skola och vård!” A och B ändrar sin inställning under intervjun, från att tidigare ha varit tveksamma till öppenhet med sitt arbete med papperslösa:

B: Vi har inte arbetat med att uppmärksamma gruppen, och det kan ju bero på att vi inte mött dem i så många år. Men när jag sitter här och pratar med dig så tänker jag att vi måste göra rösten hörd i resten av församlingen. I alla fall för de som jobbar här.

A: Det ingår ju i vårt uppdrag att lyfta de utsatta.

B: Jämt! För nu tänker jag, det är väl klart att vi måste få pengar i vår budget för den här gruppen, jag skiter i om vi tidigare fått ett nej. På det igen bara!

[...]

A: Om vi tar våra vigningslöften på allvar, ska vi lyfta utsatta. Vem ser om inte vi gör det? Vi kan göra vår del, äska pengar till budgeten, och göra en skrivelse i församlingstidningen!

Analys

Advocacy framhålls som en av flera viktiga aspekter för socialarbetare (Akademikerförbundet SSR, 2011, s. 6). I det ekologiska synsättet kan advocacy placeras in på både mesonivå, med företräderskap och påverkansarbete hos organisationer och myndigheter, och på makronivå med ett angripande av själva systemet vi lever i (Martin, 2006, i Connolly & Harms, 2009, s. 145). Ingen av de diakoner jag har intervjuat berättar att de aktivt arbetar med advocacy som metod. Dock ställer de sig positiva inför tanken på det. Det är möjligt att deras hemlighållande av arbetet med gruppen gör att advocacy är ett stort steg att ta. Tidigare har arbetsbördan nämnts. Kanske uppfattar de att advocacy-rollen fylls av andra. En diakon berättar ju tidigare om att den före detta stiftsansvarige för frågor som rör papperslösa ”hade hand om de stora frågorna på strukturell nivå, kontakt med Sveriges kristna råd, med politiker.”

Även synen på att det inte är så många diakoner som möter papperslösa kan bidra till att öppenheten inte sker i så stor utsträckning. Möjligen är det svårt att vara öppen om diakonerna inte uppfattar stöd från kollegor i andra församlingar. Att många papperslösa undanhåller sig från polisen är säkert en faktor. Diakoner är relativt fria att skapa sina arbetsuppgifter efter egna färdigheter och intresseområden (Jeppsson Grassman, 2001, i Engel 2003, s. 75). Men finns inte intresse eller tidsutrymme för att arbeta med advocacy, är det självklart att det inte heller utförs.

Värderingar kring arbetet

För de flesta av de intervjuade diakonerna var det lätt att motivera varför man arbetar med gruppen. Värdeord som ”omsorg”, ”medkänsla”, ”min uppgift som diakon och medmänniska” och ”min människokärlek” återkom i olika former under alla intervjuer. A och B utvecklar:

A: Om jag så blev av med jobbet för att jag hjälpte någon som var papperslös så får det väl vara så då!

B: Det finns ju risk att man blir hotad av grupper som inte gillar att vi arbetar med papperslösa. Det är ju så polariserat och folk är upprörda. Men för oss som möter dem är de ju precis lika mycket människor som vem som helst som annars kommer hit.

K, som tidigare under intervjun sagt undvika att berätta för församlingsbor om sitt arbete med papperslösa, berättar nu om en stolthet och en plikt känsla inför samma arbete:

K: Det här är inget jag känner att jag behöver göra i hemlighet. Utifrån att vi är en kristen kyrka. Utifrån att alla människor är skapade av Gud. Utifrån att Gud älskar alla. Utifrån att de är utsatta människor. Utifrån att jag är vigd diakon. Utifrån att jag har lovat Gud och kyrkan att jag ska jobba med utsatta människor. Det finns INGEN anledning att göra det i hemlighet. Jag gör min plikt när jag jobbar med dessa människor, inget annat än min plikt.

Trots att diakonerna snabbt finner motiveringar till varför de anser att arbetet med papperslösa är viktigt för dem, uttrycker en del diakoner tvivel inför själva uppgiften. Tvivlet är främst grundat i en känsla av maktlöshet:

X: När jag bodde i kollektiv så gömde vi flyktingar i sommarstugor, men jag tyckte det var problematiskt. Jag kände att vi bara förlängde plågan på nåt sätt. De blev ändå utvisade, och vad är det för liv, att sitta och trycka i en kåk? Det känner jag fortfarande när jag möter papperslösa: Väcker jag hopp om nåt som inte finns?

Y: Den här frågan är mycket närvarande. Vad gör man?

A utvecklar:

A: Jag är så ny i det här arbetet med papperslösa. Just nu känner jag mig maktlös. ”Kan jag göra något”, liksom. Om jag försöker hjälpa, och så blir det nej från migrationsverket. Vad gör man då? Hur länge kan jag hjälpa en människa, hur länge räcker min lilla diakonipeng jag har, som ska räcka till alla? Och om det kommer fler? Då står man där. Det hisnar.

Flera diakoner berättar att arbetet med papperslösa upplevs som extra värdefullt det gäller overstayers. För diakonerna verkar just mötet med overstayers vara innebilden av arbetet med papperslösa:

L: Om något händer akut, blir någon tagen av polisen, då spelar det ingen roll om man är ledig, då ringer man bekanta till personen, advokater, man försöker på alla sätt. Så det är svårt. Man behöver handledning egentligen. Mina kollegor är jättebra, vi stöttar varandra. Men blir det utvisning, då gråter jag.

När det gäller papperslösa som inte sökt asyl eller uppehållstillstånd, utan kommit till Sverige för att arbeta, kan det påverka diakonernas inställning till vilken hjälp som ges, mer eller mindre omedvetet:

Y: Jag hade lite av ett dilemma när jag fick reda på att en utländsk kille jag känner från vår verksamhet hade varit kriminell här i Sverige, och därför skulle utvisas. Då var det inte lika roligt att jobba med honom, en period i alla fall. Då var jag inne i det här, att ”varför ska han komma hit och göra bort sig, och

så ska han stanna kvar som papperslös och få hjälp av mig?!” Sen gick det väl över, men då kan man tänka: ”Vilken är den värsta synden för en kristen, va?” Jo, att döma någon! (skratt) Hursomhelst så förändrade det där våra möten. Jag vet inte om han märkte det. Men det är svårt det där, om vi skulle börja värdera vad folk har gjort, då blir det väldigt svårt att arbeta här.

K: Om det blir ett tryck, att det kommer många på en gång och vi har lite resurser... då prioriterar jag de som har barn först. Då väljer jag bort, eller prioriterar mindre, de som är ensamstående som bara kommit hit för att jobba, och som aldrig sökt uppehållstillstånd. De är inte papperslösa, de är pappersintresserade. De vill bara jobba.

Trots detta säger en diakon att det är lättare att möta papperslösa som inte flytt sitt hemland eller fruktar för sina liv, eftersom det skapar ett lugn i mötet. ”Just för att det inte är fara för livet kan man lättare prata om återresa”. Flera diakoner berättar om att samtal med papperslösa om återresa till hemländerna är vanliga, för att på så sätt pröva personens vilja för de uppoffringar det innebär att leva som papperslös. Alla intervjuade diakoner säger att de mött papperslösa med annan tro än kristendom. Ingen diakon beskrev detta som något problem, snarare ses detta som något självklart. En tanke presenterades att det kanske var svårare för människor med annan tro att söka hjälp i en kyrka:

X: [...] papperslösa som är muslimer, eller har en annan tro. Det hindrar ju inte oss i vår gärning, och vi har ju nästan lika stora möjligheter att hjälpa dem som alla andra som kommer. Men det kan ju vara ett bekymmer för dem! Vi har ju ett altare här i rummet intill, och det kan vara jobbigt för vissa.

De diakoner som inte samverkar nationellt eller på stiftsnivå berättar att de inte heller känner till Svenska kyrkans officiella ståndpunkt i frågan med papperslösa. Det har heller inte läst det vägledande dokumentet för församlingsarbetare som möter flyktingar och migranter. Men det verkar inte heller spela någon roll för dem. X och Y utvecklar:

Jonas: Känner ni till vad Svenska kyrkan anser om papperslösa?

X: Nej, inte tillräckligt bra känner jag.

Y: Nej, jag läste bara att man ska vara försiktig och inte döpa personer direkt. Men jag har inte alls koll på officiella ståndpunkter, och jag vet inte om jag vill veta det heller! Vi möter de människor vi möter och vi gör det så gott vi kan.

Flera diakoner berättar även att det uppkommit konflikter med andra anställda i Svenska kyrkan på grund av deras arbete med papperslösa och migranter. A och B berättar:

A: Vi fick höra från chefen att ”det är inte vår uppgift”.

B: Ja, jag såg att A var ledsen och när A gick till chefen och undrade hur vi skulle göra med alla dessa papperslösa fick A kort till svar: ”Det är inte vår sak”. Vilket får mig att tänka: om det inte är vår sak, vems är det då? Dom är helt utanför allting i vårt system. Och är inte det vår uppgift då förstår jag inte vad diakoni är! Så det slog undan fötterna på oss. Vi blev lite tagna.

A: Men vi fortsatte bara då!

B: Ibland blir man lite så, att man förväntar sig att nån ska ta emot en med ett ”Ja, det är klart, jag förstår att vi måste titta på det här och se vad vi kan göra”, men vi fick inte den responsen.

Det verkar som att värderingarna kring vad som diakoners arbete innebär kan skilja sig mellan de anställda. K berättar om en tidigare upplevelse:

K: Jag arbetade tidigare i en annan församling, och då var det inte självklart att jag skulle arbeta med migranter. Jag fick höra från kollegor att vi inte skulle arbeta med det här. ”De är inte medlemmar, de är bara här tillfälligt, det är migrationsverkets ansvar”. Men de vistas i församlingen och enligt

kyrkoordningen har vi vistandebegreppet och ett ansvar! De sa: ”De kommer bara hit för att lura till sig pengar”! Men jag arbetade med gruppen ändå. [...]Men det var obehagligt från kollegiehåll. Obehagliga diskussioner. Kanske är det så att några [migranter] luras, men vaddå då? Vi kan ju inte utgå från det, de flesta är helt ärliga.

Analys

Enligt artikeln *Holy territories and hospitality. Nordic sanctuary principles, practices and actors* är det främst två skäl som förs fram i den nordiska diskussionen om kyrkors legitimitet för att erbjuda fristad för papperslösa. Dels kyrkorummet som helig plats, dels en humanism grundad i Bibeln med uppmaningen “Älska din nästa” (Loga, Pyykkönen & Stenvaag, 2012). Av de diakoner jag intervjuat i denna studie är det ingen som lyfter argumentet om det heliga kyrkorummet, trots att det ovan berättas om besök i Alsike kloster. Det kan vara så att det inte existerar som skäl för de intervjuade diakonerna. Det skulle också kunna bero på att kyrkorummet som helig plats är så självklart för dem, att de inte ens dryftar benämna det. Dock talar alla de intervjuade om *människovärde* och om deras tro som drivkraft för att arbeta med papperslösa. Några benämner detta arbete som en *plikt*, och en diakon hänvisar till att det i kyrkoordningen, liksom socialtjänstlagen, står om vilka som ansvarar för människor som vistas inom ett geografiskt avgränsat område.

Det är även intressant att diakonerna talar om en differentiering mellan overstayers och personer som är papperslösa på andra grunder. I forskningen kring trosbaserat socialt arbete med migranter finns det snarare en tradition av politisk vilja att *motverka* denna skillnad, genom påverkansarbete mot statliga uppdelningar av politiska och ekonomiska flyktingar (Van Ham, 2009, s. 637). Trots denna forskning verkar det i Sverige finnas inställningen att det är skillnad mellan papperslösa, beroende på vilken anledning de har till att vara papperslösa. Enligt den undersökning som refereras i Social Rapport 2010, svarar 14 stycken socialtjänster att när de handlägger ärenden med papperslösa, påverkar anledningen till papperslösheten hanteringen av ärendet (Social rapport 2010, s. 277). Det faktum att diakonerna berättar att de prioriterar overstayers, när en prioritering måste göras, tyder på att de är medvetna om sina värderingar. Enligt Connolly och Harms (2009, s. 57) är detta av största vikt, eftersom dessa värderingar skulle kunna fungera som hinder för att sätta sig in i klientens situation.

När det uppstår konflikt mellan diakonerna som arbetar med papperslösa och andra anställda som anser att det inte är ett jobb för Svenska kyrkan, verkar även det handla om värderingar. De externa förväntningarna på vad diakonens arbete *borde* vara, krockar med de interna värderingar diakonerna ovan framhåller som skäl till att möta papperslösa (Connolly

& Harms, 2009, s. 55). Trots att diakoner har stor makt över att anpassa den verksamhet som bedrivs till egna färdigheter och intressen verkar det inte varit fallet i dessa exempel (Olofsgård i Engel 2003, s. 75). Att diakonerna reagerar mot dessa konflikter och håller på sin egen övertygelse, tyder på att de inte socialiserats in i de rådande värden som arbetsplatsen kan utgöra (Connolly & Harms, 2009, s. 56). Skulle dessa konflikter kvarstå under en längre tid kan det dock bli så att de externa förväntningarna överväger diakonens egna.

Juridiska kunskaper

Alla intervjuade diakoner hänvisar papperslösa med juridiska frågor vidare till organisationer som har juridisk rådgivning. Trots att diakonerna alltså inte själva tar på sig ansvaret för att juridiskt vägleda de papperslösa de möter, märkte jag en skillnad i hur insatta de intervjuade var i de lagar som rör papperslösa. Till exempel var det inte alla diakoner som hade full koll på hur asylprocessen går till. K framhåller att juridisk kunskap är viktigt att besitta om man arbetar med papperslösa:

K: Det räcker inte med bara bön, det är cyniskt att bara låta bönen verka. För att jobba med den här gruppen måste man ha jättemycket kunskap, juridisk, social. Fakta! Vi måste göra också! Jag tycker snarare att bön hjälper MIG, som jobbar med gruppen. Bön för att jag ska orka.

[...]

Vi möter människor som har fått avslag, och som väntar på att få ansöka på nytt. Sådana är reglerna, man kan inte vara papperslös i mer än fyra år. För många papperslösa finns en framtid efter de fyra åren. Då får många uppehållstillstånd. Inte alla, men många.

Andra diakoner berättade att de inte tillgodogör sig juridisk kunskap. Reglerna om att det går att söka uppehållstillstånd på nytt efter fyra år verkar bara K känna till.

L: Jag vet inte riktigt hur det där funkar, jag kan inte alla lagar och regler. Det är jättesvårt. Det jag gör nu, det är att bry mig om människorna som hamnar där. Jag kan inte förändra lagarna. De förändras ju ibland, men jag tycker det är jättesvårt. Just med det juridiska alltså.

B: En man kom med en decimetertjock bunt med papper på alla sina överklaganden och sa: "Hjälp mig." Och då kan man gå sönder alltså. Jag är inte jurist. Och kan inte vi hjälpa, då är chansen jätteliten att någon annan hjälper.

Inställningen hos de flesta intervjuade verkar vara att de bemöter de problem som uppstår och gör vad de kan. De med längre erfarenhet berättar att de har lärt sig hur det fungerar med asylprocess och liknande genom åren. A uttrycker att: "Vi får lära oss vartefter behoven finns!" Men samtidigt finns det olika uppfattningar bland diakonerna. För vissa finns uppfattningen om en nästintill självklar framtid i Sverige för papperslösa efter fyra år, andra diakoner uttrycker en hopplöshet för de papperslösas situation.

Analys

Regelverk och lagstiftning kring gruppen papperslösa kan upplevas som svårtillgängliga. Social rapport 2010 problematiserar kring att många som möter papperslösa inte är insatta i de regler som finns (Social rapport, 2010, s. 286). Samtidigt kan det finnas en förväntan att diakoner känner till den rådande lagstiftningen. Socialtjänster hänvisar regelbundet papperslösa vidare till samfund, säkerligen med förhoppningen att dessa ska kunna erbjuda socialt stöd som socialtjänsten inte kan ge (Björngren & Staaf 2010, i Social rapport 2010 s. 278). I de stödjande samtal diakonerna berättar om att de har med papperslösa, kan det säkerligen uppkomma situationer där råd efterfrågas som diakonerna inte har tillräcklig kunskap för att kunna besvara. Förmedlingen av hopp kan även den påverkas av vilken kunskap man har om de faktiska juridiska turerna. Diakonerna berättar dock att de hänvisar papperslösa vidare för juridisk rådgivning. Det kan finnas ett samband mellan K:s juridiska kunskaper och det faktum att K aktivt samverkar kring papperslösa nationellt och på stiftsnivå. K berättar ju ovan om att denna samverkan skapar ett utbyte av erfarenheter.

Slutsatser

Jag har funnit att alla de diakoner i Stockholm som intervjuats för denna studie främst verkar på mikronivå, i form av socialt stöd till de papperslösa de möter. Detta stöd är uppdelat mellan instrumentellt stöd i form av ekonomiska insatser, och samtal där stödet sker emotionellt, bekräftande och informativt. Diakonerna upplever att de inte alltid kan leva upp till de förväntningar som ställs på dem från de papperslösa de möter, och förhåller sig lite olika till det. En del är raka och tydliga med vad de kan erbjuda och inte, andra upplever sig överhopade av ansvaret. Alla diakoner i studien verkar även på mesonivå. Samverkan sker kring gruppen med ideella och idéburna organisationer gällande hälsa och juridiska frågor, och i viss mån även fondmedel. Dock är det bara två av sex intervjuade diakoner som i syfte att skaffa sig råd, tips, stöd och kunskap samverkar kring papperslösa. Detta sker både nationellt och på stiftsnivå och ger dem insikter i hur Svenska kyrkans arbete med papperslösa ser ut i andra församlingar och landsdelar. De diakoner som inte samverkar i större utsträckning anger tidsbrist och att det inte är högt prioriterat som skäl för detta. Att de inte samverkar kan även ha att göra med att en tjänst på stiftsnivå, med ansvar för bland annat papperslösa, under längre tid har varit vakant. De diakoner som ändå samverkar framhåller detta samarbete som mycket värdefullt. De berättar även att de känner till få andra församlingar som möter gruppen. Det kan vara så att det finns fler diakoner i Stockholm som

möter papperslösa men inte väljer att samverka kring gruppen, alltså en verksamhet i det tysta. Även om diakonerna i studien möter papperslösa i sitt arbete, är detta något de inte är särskilt öppna med. På sin höjd känner cheferna och medarbetarna till det, men inte församlingsmedlemmarna. Alla diakoner ställer sig positiva till advocacy för papperslösas rättigheter, men ingen av dem arbetar med det. Detta kan vara kopplat till att de håller sitt arbete med gruppen dolt. Även farhågor över att bli översvämmade med hjälpsökande nämns som skäl att inte vara helt öppen med sitt arbete.

Som motivering för sitt arbete med papperslösa framhåller diakonerna människovärde och humanism, samt sin tro. Några ser det uttryckligen som sin plikt. Det är uppenbart att flera av diakonerna gör en skillnad på vilket skäl människor har att vara papperslösa. Overstayers är gruppen som diakonerna främst ser som de behjärtansvärda, och måste en prioritering göras så bortprioriteras de som enbart befinner sig i Sverige för att arbeta. Ett liknande tankesätt har observerats hos socialtjänsten, där anledningen till varför någon är papperslös påverkar handläggningen av ärendet. Det har inte framkommit att icke-overstayers får ett sämre bemötande av diakonerna, utan enbart att de får stå tillbaka om resurserna sinar. Detta är något som diakonerna är medvetna om, vilket gör det till en buren värdering och ett etiskt övervägande snarare än obetänksamhet. Flera diakoner har även varit med om konflikter med chef och medarbetare rörande sitt arbete med gruppen. Konflikterna har bestått av krockande värdegrunder och olika syn på vad diakonens och kyrkans uppdrag är. Själva säger de att deras arbete inte har påverkats av detta. Frågan är om de skulle säga samma sak om de ständigt utsattes för externa förväntningar på att de inte ska arbeta med papperslösa. Flera diakoner berättar, som ovan nämnt, om sin känsla av maktlöshet inför arbetet med gruppen. Reflektionerna kretsar kring huruvida de håller liv i ett hopp om uppehållstillstånd som kanske skulle må bäst av att släckas. Även detta skulle kunna ses som ett etiskt övervägande, att de faktiskt fortsätter sitt arbete med papperslösa, trots att de själva tänker att de kanske gör mer skada än nytta. Detta går även att koppla till deras kunskap om juridik, då jag har funnit att den diakon som är mest bevandrad i det juridiska spänningsfältet kring papperslösa är den som inte uttrycker någon maktlöshet, utan främst hopp. Med ökad samverkan med andra diakoner som arbetar med gruppen, och med ökande juridiska kunskaper gällande lagstiftningen, verkar alltså både känslan av ensamhet och maktlöshet att minska.

Med detta anser jag att jag svarat på de frågeställningar jag ställt upp samt att syftet med studien, att öka kunskapen om diakoners arbete med papperslösa, uppnåtts.

Egna reflektioner

Under arbetet med studien har flera politiska beslut rörande gruppen papperslösa varit aktuella i media. Störst uppmärksamhet fick överenskommelsen i juli 2012 mellan regeringen och miljöpartiet om papperslösas rätt till vård. Det är spännande att forska kring ett fält i sådan förändring, även om det emellanåt gör det svårfångat. Att fältet är nytt märktes även i sökningen efter tidigare forskning. Det finns inte mycket forskat kring gruppen papperslösa i EU och EES, än mindre i Sverige. En av de intervjuade diakonerna var själv intresserad av forskning på området och ville gärna förmedla kontakter till papperslösa personer, så att jag kunde undersöka hur *de* uppfattar Svenska kyrkans arbete med *dem*. Jag fick artigt avstå eftersom det inte rymdes under mitt syfte, men det får stå här som ett förslag på vidare forskning. Hur uppfattar papperslösa människor de sociala insatser som erbjuds dem i Sverige? Jag hoppas att forskningstråden plockas upp av fler, eftersom denna grupp *finns*, oavsett vad man anser om deras närvaro i Sverige, i Europa och i världen.

Litteraturlista

- Akademikerförbundet SSR (2011). *Etik i socialt arbete. Etisk kod för socialarbetare*.
- Alexander, S., Gunneflo, M., Inghammar, A., Noll, G. & Tjernberg, M. (2010). Papperslös, laglös, rättslös? Papperslösa migranternas rättsliga ställning. *Europapolitisk analys*, 8, 1-6.
- Andersson, H.E. & Nilsson, S. (2011). Asylum Seekers and Undocumented Migrants' Increased Social Rights in Sweden. *International Migration*, 49, (4), 167-188.
- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Ball, J. (2004). To protect or reject? The National Council of Churches' Response to the Refugee Question. *Education Links*, 68, 31-33.
- Boddie, S.C. & Cnaan, R.A. (red). (2006). *Faith-Based Social Services: Measures, Assessments, and Effectiveness*. Binghamton, NY: Haworth Pastoral Press.
- Bretherton, L. (2006). The Duty Of Care To Refugees, Christian Cosmopolitanism, And The Hallowing Of Bare Life. *Studies in Christian Ethics*, 1, (19), 39-61.
- Börjeson, B. (2010) *Att förstå socialt arbete*. Malmö: Liber.
- Carlsson, M. (2007). *Psykosocial cancervård*. Sverige: Studentlitteratur.
- Connolly, M. & Harms, L. (red). (2009). *Social work. Contexts and practice*. Oxford. Andra upplagan.
- Engel, C. (2003). *På väg...? Diakonal inventering i Bromma församling. En analys av diakonins interna förutsättningar*. Internt arbetsmaterial, Stockholm: Bromma församling.
- Engel, C. (2006). *Svenska kyrkans sociala arbete – för vem och varför? En religions-sociologisk studie av ett diakonalt dilemma*. Ersta Sköndal högskola: Forskningsförvaltningen.
- Justitiedepartementet (2012). *Fakta-PM om överenskommelse om vård*.
- Karlsson, PO. (2012). Oförenliga uppdrag. *Kyrkans tidning*, 12, 15.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Loga, J., Pyykkönen, M. & Stenvaag, H. (2012). Holy territories and hospitality. Nordic sanctuary principles, practices and actors. (Ej ännu publicerad).
- Matrikel för Svenska kyrkan (2011). Stockholm: Verbum.
- Neuman, W.L. (2006). *Social Research Methods, Qualitative And Quantitative Approaches*. Pearson. Sjätte upplagan.
- Olsson, H. & Sörensen, S. (2007). *Forskningsprocessen – Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. (2:a rev. uppl.). Stockholm: Liber AB.
- Paulsdotter Gustafsson, G. (2006). *Ecce Homo Diakonia*. Ersta Sköndal högskola: Forskningsförvaltningen.
- Qviström, D. (2012) Fristad för flyktingar. *Kyrkans tidning*, 11, 18-19.
- Rapport från Migrationsverket (2010). *Migration 2000-2010*.
- Repstad, P. (2007). *Närhet och distans*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Sigona, N. (2012). 'I have too much baggage': the Impacts of Legal Status on the Social Worlds of Irregular Migrants. *Social Anthropology/Anthropologie Sociale*, 1, (20), 50–65.
- Svenska kyrkan (2012). *Vägledning i flykting-, migrations- och integrationsfrågor för dig som arbetar i en församling i Svenska kyrkan*.
- Van Ham, L. (2009). Sanctuary Revisited: Central American Refugee Assistance In The History Of Church-Based Immigrant Advocacy. *Political Theology*, 4, (10), 621-645.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet: Elanders Gotab.
- Weiss, T.L. (red.) (2003). *World Migration 2003: Managing Migration – Challenges and Responses for People on the Move*. Geneva: International Organisation for Migration.

Lagrum, förordningar samt propositioner

Kyrkoordningen

SFS 2003:460 Lag om etikprövning av forskning som avser människor

SFS 2005:716 Utlänningslag

Proposition 2004/05:170

Internetreferenser

Asylprocessen, Migrationsverkets hemsida <<http://www.migrationsverket.se/info/3733.html>>
Hämtad 2012-08-14

Avpixlat <<http://avpixlat.info/2012/01/20/hjalp-till-att-stoppa-kriminell-asylgrupp-som-soker-medbrottslingar-pa-facebook/>> Hämtad 2012-08-14

Den svenska flyktingkvoten, Migrationsverkets hemsida

<<http://www.migrationsverket.se/info/495.html>> Hämtad 2012-08-14

Dublinförordningen, Migrationsverkets hemsida

<<http://www.migrationsverket.se/info/3742.html>> Hämtad 2012-08-14

Den svenska flyktingkvoten, Migrationsverkets hemsida

<<http://www.migrationsverket.se/info/495.html>> Hämtad 2012-08-14

DN Ekonomi <<http://www.dn.se/ekonomi/eu-kritiserar-sverige>> Hämtad 2012-08-14

EU-upplysningen <<http://www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Vad-EU-gor/Schengen-och-fri-rorlighet-for-personer/>> Hämtad 2012-08-14

Nationalencyklopedin <<http://www.ne.se/sjalavard>> Hämtad 2012-08-14

Stiftshistoriska sällskap <<http://www.stiftshistoriska.se/%23/stift/index.html>> Hämtad 2012-09-03

Sundelin, 2010, tidskriften Fokus <<http://www.fokus.se/2010/11/innanfor-men-anda-utanfor>> Hämtad 2012-08-14.

SVT <<http://debatt.svt.se/2012/02/01/gor-det-olagligt-att-gomma-flyktingar/>> Hämtad 2012-08-14

UNHCR <<http://www.unhcr.se/se/vem-vi-hjaelper/flyktingar.html>> Hämtad 2012-08-14

UNHCR 2 <<http://www.unhcr.org/4dc9116b9.html>> Hämtad 2012-08-09

Bilaga 1, Intervjuguide

SYFTET MED STUDIEN ÄR ATT ÖKA KUNSKAPEN DIAKONERS ARBETE MED PAPPERSLÖSA

Namn:

- Hur går det till i mötet med papperslösa? Uppsöker ni? Blir ni kontaktade?
- Hur ser deras situation ut?
- Vad efterfrågas av er? Vad erbjuder ni?
- Vilka överväganden gör ni i mötet med papperslösa?
- Möjligheter?
- Svårigheter?
- Hur öppna är ni med ert arbete? Mot arbetsgivare? Mot församlingen?
- Hur upplever ni diskussionen om papperslösa i Svenska kyrkan? Bland diakoner?
- arbetar. ni på att uppmärksamma gruppen?
- Nätverkar ni kring gruppen?

<p>Berätta! Beskriv! Hur, på vilket sätt? När? Vem? Under vilka omständigheter? Problem? Vad skulle behövas för att..?</p>
--

Bilaga 2, Samtyckesformulär

Det övergripande syftet med min studie är att undersöka diakoners arbete med papperslösa. Syftet med intervjudeltagarens medverkan är att bidra med information utifrån sina upplevelser i sin profession som diakon.

Intervjuerna, tillsammans med litterära studier, utgör underlaget för en examensuppsats på c-nivå vid Ersta Sköndal högskola.

Intervjuns uppskattade längd är beräknad till ca 60-75 minuter. Deltagandet i intervjun är frivilligt och kan vid vilken tidpunkt som helst avbrytas helt utan negativa följder eller påtryckningar från mig. Ingen information om vare sig namn eller andra egenskaper som kan härledas till en specifik person kommer att avrapporteras i den färdiga uppsatsen.

Intervjuerna kommer att spelas in för att senare transkriberas. Arbetsmaterialet kommer att användas till att belysa syftet i denna c-uppsats, det kommer inte att lånas ut till annan forskning utan kommer att förstöras efter att ha fullgjort syftet.

Den färdiga uppsatsen kommer att finnas tillgänglig på Ersta Sköndal högskolebibliotek samt på databaser på internet.

Jonas Isberg, socionomstudent
Tel 07X-XXX XX XX
jonas.isberg@xxxxxx.xx

Jag har läst och förstått ovanstående text och samtycker

Ort, datum

Underskrift